

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jenni Katariina Kari
**TIEDOKSIANNOT
KÄRÄJÄOIKEUKSISSA**

Liiketalous ja matkailu
2010

ALKUSANAT

Opinnäytetyön tekeminen on aina oma projektinsa ja erityisesti silloin, kun ei ole mitään valmiiksi annettua tutkimusongelmaa. Itse suoriuduin yllättävän nopeasti tästä prosessista, mutta siihen en olisi kyennyt ilman monien avustusta.

Ensiksi haluan kiittää opettajaani Tuula Hartmania työni ohjauksesta. Erityiskiitokset haluan esittää nykyiselle työnantajalleni Satakunnan käräjäoikeudelle, joka tuki työtäni materiaalisesti. Lisäksi haluan kiittää kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat auttaneet minua opinnoissani ja tämän opinnäytetyön tekemisessä.

Opinnäytetyö päättää opiskeluni Vaasan ammattikorkeakoulussa. Opiskeluvuosien aikana olen tavannut monia henkilöitä, jotka ovat tulleet erityisen läheiseksi minulle, joten kiitokset heille unohtumattomista hetkistä.

Porissa 30.4.2010

Jenni Kari

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jenni Kari
Opinnäytetyön nimi	Tiedoksiannot käräjäoikeuksissa
Vuosi	2010
Kieli	suomi
Sivumäärä	42 + 2 liitettä
Ohjaaja	Tuula Hartman

Tämän opinnäytetyön tavoite on antaa lukijalle kuvan tiedoksiantotavoista ja niiden merkityksestä oikeudenkäynnissä. Lisäksi työssä selvitetään mitä uudistuksia tiedoksiannon säännöksiin on tulossa keväällä 2010 ja kuinka uudistukset tulevat vaikuttamaan käytännön työhön käräjäoikeuksissa.

Työ perustuu pitkälti Hallituksen esitykseen 123/2009, jossa ehdotetaan muutettavan lakia siten, että puhelintiedoksianto- ja sähköinen tiedoksiantotavat otettaisiin käyttöön ja asianosaisen asemaa tiedoksiannossa korostettaisiin. Näin luodaan käräjäoikeuksille kustannustehokkaimpia vaihtoehtoja tiedoksiantotapoihin.

Ehdotetut muutokset uudistaisivat tiedoksiannon säännöksiä paremmin nykyaikaan sopiviksi ja siten pystyttäisiin mahdollisesti hoitamaan suurempi määrä tiedoksiantoja pienemmässä ajassa.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Liiketalouden koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Jenni Kari
Title	Notifications in District Courts
Year	2010
Language	Finnish
Pages	42 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Tuula Hartman

The goal of this bachelor's thesis was to present the reader with different means of notification and their purpose in legal process. In addition, the thesis examined the upcoming reforms that have been planned for notification regulations for spring 2010. How the reforms will affect the actual work done in district courts was also examined.

The thesis is mostly based on the Government Bill 123/2009, which proposes the law to be changed in a way that a notice could be given by telephone or by electronic means. The status of the party involved would also be enhanced. Thus, more cost-efficient means of notification would be available for district courts.

These proposed reforms would make the notification regulations more modern and more suitable for the present times. As a result more notifications could possibly be handled in a much shorter time.

Keywords Notification, Means of Notification, Telephone Notification,
Electronic Notification, Bailiff

SISÄLLYS

ALKUSANAT	2
TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT.....	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO	7
2 TIEDOKSIANTO ENNEN ALIOIKEUSUUDISTUSTA	8
2.1 Katsaus nykytilaan	9
3 TIEDOKSIANNON MERKITYS JA SIITÄ HUOLEHTIMINEN	11
4 TIEDOKSIANTOTAVAT.....	14
4.1 Postitiedoksianto (saantitodistusta vastaan tapahtuva tiedoksianto).....	14
4.2 Kirjetiedoksianto (vastaanottotodistusta vastaan tapahtuva tiedoksianto) 15	
4.2.1 Tiedoksianto tavallisella kirjeellä	16
4.3 Haastetiedoksianto	16
4.3.1 Haastemies	17
4.3.2 Muut tiedoksiantoon oikeutetut viranomaiset.....	18
4.4 Sijaistiedoksianto	19
4.5 Asianosaisen ja syyttäjän toimesta toimitettu tiedoksianto.....	21
4.6 Ilmoitustiedoksianto.....	21

4.7	Kuulutustiedoksianto	21
5	TIEDOKSIANTO ULKOMAILLE	23
6	TIEDOKSIANNOT YHTÄ USEAMMILLE JA OIKEUSHENKILÖILLE	25
7	TIEDOKSIANNON EPÄONNISTUMINEN JA VIRHEELLISYYS	27
8	MAHDOLLISET MUUTOKSET OIKEUDENKÄYMISKAAREN 11 LUVUSSA JA NIIDEN VAIKUTUKSET	29
8.1	Puhelintiedoksianto	30
8.2	Sähköinen tiedoksianto	32
8.3	Haastetiedoksiannon toissijaisuuden korostaminen	33
8.4	Asianosaisten asema tiedoksiannoissa	34
8.5	Taloudelliset vaikutukset	36
8.6	Vaikutukset viranomaistentoimintaan.....	36
8.7	Asianosaisten oikeusturvan takaaminen	37
9	LOPUKSI.....	39
	LÄHDELUETTELO.....	41

LIITTEET

Liite 1 Tiedoksiantotodistus

Liite 2 Vastaanottotodistus

1 JOHDANTO

Pohdin monia eri päättötyöaiheita eri oikeuden aloilta kunnes päädyin tekemään lopputyöni käräjäoikeuksien taholta tapahtuvasta tiedoksiannosta. Tässä työssä tiedoksiannolla tarkoitan haasteen, kutsun tai muun asiakirjan saattamista asianosaisten tietoon oikeudenkäynnissä.

Päädyin aiheeseeni aiheen ajankohtaisuuden vuoksi, mutta myös siksi, että tiedoksiannolla on suuri merkitys oikeudenkäynnissä. Ajankohtaiseksi aiheen tekee Hallituksen esitys 123/2009. Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessani hallitus on jättänyt Eduskunnalle esityksen, jossa ehdotetaan lakia muutettavaksi muun muassa siten, että nykyisten tiedoksiantotapojen lisäksi on otettava käyttöön puhelin- ja sähköinen tiedoksianto.

Olen laatinut työni siten, että se toimii perehdyttävänä pakettina tiedoksiannon säännöksiin sekä tutustuttaa lukijansa ehdotettuihin uusiin tiedoksiantotapoihin. Työni tutkimusongelmaksi nostan sen kuinka uudet, ehdotetut tiedoksiantotavat vaikuttavat oikeudenkäyntiin ja takaavatko nämä tiedoksiantotavat yksilön oikeusturvan.

Työni pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen 123/2009, olemassa oleviin lakeihin, kuten haastemieslakiin ja oikeudenkäymiskaareen, sekä oikeuskirjallisuuteen. Lainvalmistelun esityöt, olemassa olevat lait ja kirjalliset oikeustapaukset ovat toimineet työssäni tutkimusmenetelminä.

Olen rajannut työni siten, että pitäydyn työssäni vain käräjäoikeuksien taholta tapahtuvaan tiedoksiantoon. Tarkastelen kuitenkin tiedoksiantoa sekä siviiliprosessioikeuden että rikosprosessioikeuden kannalta.

2 TIEDOKSIANTO ENNEN ALIOIKEUSUUDISTUSTA

Vuonna 1993 astui voimaan alioikeusuudistus, jossa muutettiin pääasiassa oikeudenkäymiskaarta joiltakin osin. Oikeudenkäymiskaaren luku 11, joka koskee tiedoksiantoa oikeudenkäynnissä, koki tällöin huomattavan uudistuksen. Uudistus toteutui kahdessa osassa. Siviiliprosessioikeuden osalta uudistus astui voimaan vuonna 1993 ja rikosprosessioikeuden osalta uudistus astui voimaan vuonna 1997 (Jokela 2005, 12). Hakemusasioden osalta sovelletaan tiedoksiantoa riita-asiaassa, koska laissa ei ole erityissäännöstä hakemusasioden tiedoksiantamisesta. (Jokela 2002, 416).

Ennen vuoden 1993 alioikeusuudistusta tiedoksiannosta huolehti riita-asian kantaja. Kantaja huolehti tällöin haasteen lisäksi myös muiden asiakirjojen tiedoksi antamisesta oikeudenkäynnissä. Siinä tapauksessa, jos haastettava oleskeli ulkomailla ja hänen olinpaikkansa tiedettiin, kantajalla oli oikeus pyytää tuomioistuinta hoitamaan haasteen tiedoksiantamisen. (Virolainen 1991, 201.)

Jos kantaja antoi haasteen tiedoksi virheellisesti, tuomioistuin jätti kanteen tutkimatta. Nykyisen lain mukaan asia jätetään sillensä, jos kantaja, jonka tehtäväksi haasteen tiedoksiantaminen on annettu, ei ole toimittanut tuomioistuimelle todistusta siitä, että haasteen tiedoksianto on toimitettu määräajassa ja säädetyllä tavalla. (Virolainen 1991, 216.)

Uudistuksen myötä siviiliprosessioikeustiedoksiannossa siirryttiin siis asianosaistoimintoisuudesta virallistoimintaisuuteen. Voidaan myös puhua viranomaistiedoksiantoon siirtymisestä asianosaistiedoksiannon asemasta. (Virolainen 1991, 201.)

Ennen alioikeusuudistusta sijaistiedoksiantomenettelytapaa ei ollut mahdollista käyttää ellei haastemies tiennyt tiedoksiannon vastaanottajan vakinaista asuinpaikkaa. Laissa ei myöskään ollut ennen säännöstä siitä, kuinka vanha tiedoksiannon vastaanottajan tulee olla sijaistiedoksiannossa. Riitti, että tiedoksianto toimitetaan vastaanottajan kotiväkeen kuuluvalla. (Virolainen 1991, 209.)

Rikosprosessioikeudessa vanhan menettelyn aikana haasteen antoi tiedoksi haastemies tai muu tiedoksiantoon oikeutettu virkamies, esimerkiksi poliisi. Uudessa rikosprosessissa samoin kuin riita-asioissakin tuomioistuin huolehtii viran puolesta tiedoksiannosta niissä rikosasioissa, jotka on saatettu vireille tuomioistuimeen toimitetulla haastehakemuksella. Tällöin tiedoksiannosta jää turhia käsittelyvaiheita pois ja pääkäsittelyn suunnittelu helpottuu, kun tuomioistuin tietää, onko tiedoksianto toimitettu. (Jokela 2008, 299.)

2.1 Katsaus nykytilaan

Oikeudenkäymiskaaren luku 11 sääntelee tiedoksiantoa oikeudenkäynnissä. Sen mukaan tiedoksiannon huolehtiminen kuuluu tuomioistuimelle. Tuomioistuin voi huolehtia tiedoksiannosta antamalla sen tuomioistuimen henkilökuntaan kuuluvan tai haastemiehen tehtäväksi. Laissa käytetty ilmaus on hieman harhaanjohtava, koska myös haastemiehet kuuluvat nykyisin kärjäoikeuden henkilökuntaan (Jokela 2008, 299). Jos asianosainen itse haluaa hoitaa tiedoksiannon, hän voi saada sen tehtäväkseen tuomioistuimen luvalla. Tuomioistuin ei kuitenkaan anna lupaa ilman perusteltua syytä. Jos rikosasiassa syyttäjä antaa haasteen, hän huolehtii myös haasteen ja kutsujen tiedoksiannosta. (HE 123/2009.)

Tuomioistuin voi valita tiedoksiantotavan, jota käyttää. Oikeudenkäymiskaaren mukaan ensisijaisesti tulisi käyttää tiedoksiannossa posti- tai kirjetiedoksiantoa. Kirjetiedoksiantoa voidaan käyttää, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. (HE 123/2009.)

Haastemiestä voidaan käyttää toissijaisesti tiedoksiannon hoitamisessa. Haastemiestiedoksiantoa käytetään, jos tiedoksiantoa ei ole saatu toimitetuksi tai voidaan pitää todennäköisenä, että sitä ei saada toimitetuksi postitiedoksiantona, tai jos siihen on muu erityinen syy. (HE 123/2009.)

Sijaistiedoksiantomenettelytapaa voidaan käyttää silloin, jos henkilö asuu Suomessa ja on aihetta epäillä, että hän välttelee tiedoksiantoa (HE 123/2009.) Nykyinen laki ei siis edellytä tietoa tiedoksiannon vastaanottajan vakinaisesta

asuinpaikasta, vaan riittää, että tiedossa on osoite, jossa hän tiedoksiantohetkellä oleskelee.

Lisäksi lakiin on otettu ikärajasäännös sijaistiedoksiannon vastaanottajasta. Sijaistiedoksianto voidaan toimittaa tiedoksiannon vastaanottajan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle henkilölle.(Virolainen 1991, 201.)

3 TIEDOKSIANNON MERKITYS JA SIITÄ HUOLEHTIMINEN

Elämässä saattaa tulla eteen sellaisia juridisia toimia, joihin usein liittyy tiedonantovelvollisuus asian toista osapuolta kohtaan (taikka osapuolia kohtaan). Esimerkiksi testamentin saajan on annettava testamentti tiedoksi vainajan perillisille. Viranomaisen on tiedotettava henkilöille, joita asia koskee jne. Tiedonantovelvollisuus voidaan täyttää monilla eri tavoin. Usein laki kuitenkin sääntelee tiedonantomenettelyn. Vastapuolen kuulemisen eli kontradiktorinen periaate on ehkä tärkein oikeusperiaattemme, josta mm. seuraa, että vastapuolelle on oikeudenkäynnistä ilmoitettava. Tiedoksiannon kannalta keskeisin on oikeudenkäymiskaaren 11 luku. Luvussa säännellään, miten oikeudenkäynnissä tapahtuvat tiedoksiannot on toimitettava. Säännökset ovat kuitenkin siinä mielessä toissijaisia, että jos jossain erityislaissa on asiasta määräyksiä, tulee näitä noudattaa. (Seppälä, 8.)

Tiedoksiannon huolehtiminen on oma itsenäinen tehtäväalansa oikeudenkäynnissä. Käräjäoikeusasetuksen 22 §:n mukaan laamanni voi määrätä kansliahenkilökuntaan kuuluvan (johon haastemies katsotaan kuuluvan), jolla on riittävä taito, suorittamaan tiedoksiannosta huolehtimiseen liittyvät tehtävät. (Seppälä, 11.)

Käsitteet tiedoksiannosta huolehtiminen ja tiedoksiantaminen on tärkeää erottaa toisistaan. Asia käy ymmärrettäväksi pohdittaessa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 2 ja 4 §:n sisältöä. Edellisessä lausutaan, että tuomioistuimien voi asianosaisen pyynnöstä uskoa tiedoksiannosta huolehtimisen asianosaiselle, jos tuomioistuimien katsoo siihen olevan perusteltua aihetta. Neljännessä pykälässä taas sanotaan, että jos tiedoksiannosta huolehtiminen on annettu asianosaiselle, tiedoksiannon toimittaa haastemies henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai jollekin 7 §:ssä tarkoitettulle henkilölle. Vaikka tiedoksiannosta huolehtiminen on uskottu asianosaiselle, asianosainen ei voi itse tiedoksiantoa toimittaa. Asianosaisen on pyydettävä haaste haastemiestä toimittamaan tiedoksiannon. (Seppälä, 11.)

Henkilö, joka hoitaa asiakirjan tiedoksiannon valitsee myös tavan kuinka tämän hoitaa, Käytännössä se tarkoittaa sitä, että hän lähettää asiakirjan vastaanottajalle

saantitodistus tai vastaanottotodistusmenettelyllä postitse. Ellei postitiedoksianto onnistu tai siihen n muu erityinen syy, annetaan asiakirjat haastemiehelle tiedoksi annettavaksi. (Seppälä, 11.)

Toisaalta tiedoksiannosta huolehtiva henkilö vastaa osaltaan siitä, että tiedoksianto tulee ajoissa toimitetuksi. Jos haastemies ei ole toimittanut tiedoksiantoa koskevaa todistusta käräjäoikeuteen välittömästi määräpäivän jälkeen, on tiedusteltava haastemiheltä mistä tämä johtuu. Hyvään yhteistoimintaan tiedoksiannosta huolehtivan ja tiedoksiantoa toimittavan välillä kuuluu, että puolin ja toisin informoidaan siitä, että etsittävää tavoitellaan haastemiehen lisäksi etsintäkuulutuksella. (Seppälä, 11).

Tiedoksiannosta huolehtivan on syytä liittää tiedoksiantoasiakirjoihin (tiedoksiantotodistukseen, joka palautetaan käräjäoikeudelle) erillinen selvästi erottuva huomautus, mikäli asiaan liittyy esimerkiksi materiaallinen määräaika, jota on noudatettava. Jos tiedoksiantoa varten on varattu lyhyt aika, tiedoksiannosta huolehtivan kannattaa ottaa yhteys puhelimitse haastemieheen. Näin varmistetaan, että haastemies on vastaanottanut asiakirjat ja että hän saa tiedon määräajasta. Haastemihellä ei ole juridista koulutusta laskea syyteoikeuden vanhenemisaikoja. (Seppälä, 13.)

Oikeuskanslerin päätös (Dnro OKV/13/21/2008)

Helsingin käräjäoikeudessa tuli 30.3.2006 vireille törkeää petosta koskeva rikosasia. Yhden rikosasian vastaajan kotipaikka oli Pori ja hänen haasteensa toimitettiin Porin käräjäoikeuteen haastamista varten. Haaste oli laadittu Helsingin käräjäoikeudessa 18.5.2006 ja haaste saapui Porin käräjäoikeuteen 22.5.2006. Toimeksianto jaettiin haastemies A:lle. Tiedoksiantotodistukseen oli merkitty viimeiseksi tiedoksiantopäiväksi 2.6.2006. Syyteoikeus asiassa vanheni 28.6.2006. Haastehakemuksen lisätietoja -kohdassa oli myös erillinen alaotsikko ”kiireellisyysperuste” ja merkintä asian kiireellisyydestä. Haastemies A antoi haasteen tiedoksi vastaajalle 29.6.2006 syyteoikeuden vanhennuttua yhdellä päivällä. Tätä ennen

haastemies A ei ollut yhteydessä toimeksiantajaan eli Helsingin käräjäoikeuteen. Haastemiehen katsottiin laiminlyöneen virkavelvollisuutensa yrittää antaa haaste tiedoksi vastaajalle.

4 TIEDOKSIANTOTAVAT

Oikeudenkäynnissä on tiedoksianto koskevilla säännöksillä tärkeä merkitys. Kun asianosainen tai ulkopuolinen henkilö kutsutaan saapumaan istuntoon tai hänelle varataan tilaisuus antaa asiassa kirjallinen lausuma, on kutsu tai kehoitus luonnollisesti saatettava hänen tietoonsa, jos hän ei ole saapuvilla kehotuksesta tai kutsusta päättäessä. (HE 123/2009.)

Tiedoksiantomenettely tulee olla järjestetty siten, että se on mahdollisimman varmaa, joustavaa ja halpaa. Tiedoksiannon varmuudessa on kysymys lähinnä siitä, että menettelyssä taataan oikean tiedon perille saattaminen oikealle vastaanottajalle määrätyssä ajassa. (Virolainen 1991, 202.)

Haasteen lisäksi vastaajalle tiedoksiannetaan haastehakemus ja sen liiteasiakirjat. Summaarisessa asiassa haastehakemuksen liiteasiakirjoja ei tarvitse antaa vastaajalle tiedoksi, vaan riittää, että ne ovat käräjäoikeudessa nähtävillä. (Lindström 2005, 233.)

Joskus voi olla vaikeaa tietää, mitä tiedoksiantotapaa tulee käyttää kussakin tilanteessa. Mitään selkeää ohjetta siihen ei ole olemassa ja voidaan todeta, että se on aina tiedoksiannon vastaanottajakohtainen. Vakiintuneeksi tavaksi on muodostunut, että käytetään tapaa, joka on edelliselläkin kerralla toiminut.

4.1 Postitiedoksianto (saantitodistusta vastaan tapahtuva tiedoksianto)

Kun tuomioistuin hoitaa tiedoksiannon postitiedoksiantona, vastaanottajan tulee käydä postitoimipaikassa noutamassa tiedoksiannettavan asiakirjan. Postivirkailija tarkistaa tiedoksisajan henkilöllisyyden. Tiedoksianto luovutetaan vain saantitodistukseen merkitylle vastaanottajalle taikka tämän valtuuttamalle henkilölle. Jos vastaanottaja haluaa valtuuttaa jonkun toisen henkilön hänen puolestaan noutamaan tiedoksianto postista, edellytetään tällöin valtakirjaa. Henkilöllisyyden tarkistettua postivirkailija pyytää kuittaamaan saantitodistuksen todisteeksi siitä, että tiedoksianto on tapahtunut. (Lappalainen 2001, 45.) Tiedoksiannettava asiakirja luovutetaan alkuperäisenä tai jäljennöksenä (OK 11:5.1).

Jos tiedoksiannettava asiakirja on jokin muu kuin haastehakemus, ja tämän jäljentäminen on vaikeaa taikka asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimen kansliassa. Ilmoitus tästä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan. (OK 11:5.2.)

Posti palauttaa tämän jälkeen vastaajan allekirjoittaman saantitodistuksen tiedoksiannon lähettäneelle käräjäoikeudelle (Lindström 2005, 233.) Laki edellyttää, että tuomioistuin ilmoittaa postille milloin tiedoksiannon on viimeistään tapahduttava. (OK 11:3.)

4.2 Kirjetiedoksianto (vastaanottotodistusta vastaan tapahtuva tiedoksianto)

Saantitodistustakin yksinkertaisempi tapa antaa asiakirja tiedoksi on vastaanottotodistusta vastaan tapahtuva kirjetiedoksianto. Asiakirja annetaan tiedoksi tällöin lähettämällä se virkakirjeellä vastaanottajan tiedossa olevaan osoitteeseen. Tällöin vastaanottajan ei tarvitse noutaa sitä postista. (Lindström 2001, 233.)

Kirjetiedoksianto on paras mahdollinen menettelytapa silloin, kun tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa toimitetaan asianosaisille tiedoksi kutsuja ja kehotuksia. Kirjetiedoksiantoa käytettäessä tulee varmistua, että seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedoksi tuomioistuimen lähettämän asiakirjan tällä menettelytavalla; sekä
2. voidaan olettaa vastaanottajan palauttavan todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta määräpäivään mennessä. (Virolainen 1991, 208.)

Näiden edellytysten on katsottu olevan tärkeitä, koska mainittu tiedoksianto tapahtuu siten, että kukaan sivullinen ei tarkista, onko tiedoksianto tapahtunut todella oikealle henkilölle ja onko oikea tiedoksisaaja allekirjoittanut ja palauttanut todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. On myös tärkeää tietää

riittävän ajoissa, onko tiedoksianto onnistunut vai ei, jotta tuomioistuim voi huolehtia tiedoksiannon muulla tavoin tai peruuttaa mahdollisen istunnon. (Virolainen 1991, 208.)

Tiedoksisaajaa pyydetään kirjetiedoksiannossa täyttämään vastaanottotodistus siten, että siitä ilmenee hänen allekirjoituksensa lisäksi tiedoksiannon päivämäärä ja paikkakunta sekä kenelle tiedoksianto on toimitettu. Tiedoksianto on katsottu tapahtuneeksi, kun tiedoksisaaja on allekirjoittanut vastaanottotodistuksen ja palauttanut sen tuomioistuimelle. (Lindström 2001, 233.)

4.2.1 Tiedoksianto tavallisella kirjeellä

Tuomioistuim voi huolehtia tiedoksiannosta tavallisella kirjeellä, kun kyseessä on muun asiakirjan kuin haasteen taikka sellaisen kutsun tiedoksianto, jossa asianosainen tai hänen legaalinen edustajansa velvoitetaan saapumaan istuntoon henkilökohtaisesti tai joku muu on määrätty henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen tai suorittamaan jotakin henkilökohtaisesti. Tavallisella kirjeellä tarkoitetaan tässä sellaista kirjettä, joka ei sisällä palautettavaa vastaanottotodistusta. (Jokela 2008, 301; Lappalainen 2001, 46.)

Esimerkiksi todistajille ja asiantuntijoille on annettava kutsut henkilökohtaisesti tiedoksi (Jokela 2008, 301).

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjan tiedoksi seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Järjestelyllä on pyritty joustavoittamaan oikeudenkäynnin aikana tapahtuvaa tiedoksiantoa. (Lappalainen 2001, 46.)

4.3 Haastetiedoksianto

Haastetiedoksiantoa käytetään, jos voidaan pitää todennäköisenä, että tiedoksiantoa ei saada toimitetuksi postitse saantitodistuksella, kirjetiedoksianton taikka sille on jokin muu erityinen syy. Haastetiedoksiannossa tiedoksiannon toimittaa haastemies henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle.

Tuomioistuimen on ilmoitettava haastemiehelle, milloin tiedoksianto on viimeistään suoritettava. (Lappalainen 2001, 47.)

Tiedoksianto on tapahtunut, kun vastaanottaja on allekirjoittanut tiedoksiantotodistuksen. Toisinaan vastaanottaja ei suostu allekirjoittamaan haastemiehen ojentamaa tiedoksiantotodistusta, voi haastemies allekirjoittaa tämän vastaanottajan puolesta, ja näin tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi. Haastetiedoksiannossa allekirjoitetaan aina kaksi todistusta, toinen jää tiedoksisajalle ja toinen jää käräjäoikeudelle. (Lindström 2001, 233; Virolainen 1991, 208). Todistuksesta on käytävä ilmi ainakin seuraavat seikat:

- tiedoksiannon päivämäärä;
- paikkakunta;
- kenelle tiedoksianto on toimitettu; ja
- haastemiehen allekirjoitus. (Virolainen 1991, 208.)

4.3.1 Haastemies

Haastemiehiä ovat virkansa puolesta tuomioistuimen palveluksessa olevat haastemiesvirkojen haltijat (haastemiesten esimiehet ja haastemiehet) sekä ulosotto-organisaatiossa avustavat ulosottomiehet. OK 11 luvussa tarkoitetaan haastemiehellä myös HaastemL 6 §:n nojalla tiedoksiantotehtävän suorittamiseen oikeutettuja virkamiehiä (mm. poliisimies ja ulosottomies) sekä Ahvenanmaan maakunnanvoudinvirastosta lain (898/1979) mukaista haastemiestä. (Lappalainen 2001, 47.)

Haastemiehen tehtävänä on antaa viranomaisen tai yksityisen pyynnöstä toimialueellaan tiedoksi tuomioistuimen tai muun viranomaisen päätöksiä sekä haasteita, kutsuja, ilmoituksia ja muita asiakirjoja. Lisäksi haastemies on oikeutettu suorittamaan tiedoksiantoja toimialueensa ulkopuolellakin. (L505/1986).

Haastemiehen toimialue on kyseisen tuomioistuimen tuomiopiiri. Toiminnan järkevyyden kannalta haasteita ei lähdetä viemään esimerkiksi Vaasasta Poriin, vaan paperit toimitetaan sikäläisille haastemiehille. Lisäksi haastemiehellä on oikeus saada poliisilta tiedoksiantotehtävän suorittamiseksi tarpeellista virka-apua. (L505/1986).

Haastemiesten toimintaedellytyksiä koskeva lakimuutos, joka astui voimaan 1.1.2000, mahdollisti haastemiehille tiedonsaantioikeuden tiedoksisaajan yhteystiedoista, kuten osoite- ja puhelintiedot, salassapitosäännösten estämättä (L505/1986; Lindström 2001, 233–234). Jokaisen on todistettava henkilöllisyytensä, jos haastemies niitä tiedoksiantotehtävää toimittaessaan tiedustele (L505/1986).

Laissa ei ole erikseen säädetty haastemiehen kelpoisuusvaatimuksista. Haastemiehen virkaan kelpoisuusvaatimuksena voidaan katsoa, että henkilö omaa sellaisen taidon ja kyvyn jota viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Esimerkiksi oikeustradenominkoulutus antaa hyvät valmiudet tähän. Lisäksi haastemielhiltä vaaditaan ajokorttia ja omaa autoa.

4.3.2 Muut tiedoksiantoon oikeutetut viranomaiset

Haastemieslain 6 § sääntelee sitä, ketkä kaikki ovat oikeutettuja suorittamaan tiedoksiantoja haastemiesvirkojen haltijoiden lisäksi. Näitä ovat:

1. poliisimies, virallinen syyttäjä, ulosottomies, julkinen notaari sekä rajavartiomies;
2. tuomioistuimen, ulosottoviraston, kihlakunnanviraston, kihlakunnanviraston ulosotto-osaston tai poliisilaitoksen päällikön määräämä asianomaisen viranomaisen palveluksessa oleva virkamies;
3. vankilanjohtaja tai vankilanjohtajan määräämä vankilan virkamies, kun viranomaisen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on vanki; sekä

4. puolustusvoimissa joukko-osaston komentajan tai häneen rinnastettavan esimiehen määräämä virkamies, kun viranomainen sitä pyytää ja haastettava tai tiedoksiannon vastaanottaja on rikoslain 45 luvun alainen henkilö. (L505/1986).

Rikoslain 45 luvun alaisella henkilöllä tarkoitetaan sotilasta (L39/1889).

4.4 Sijaistiedoksianto

Joskus haastemiehelle saattaa käydä tiedoksianto toimitettaessa niin, ettei haastemies etsiskelyistään huolimatta tavoita henkilöä, jolle tiedoksianto on osoitettu, tai muuta sellaista henkilöä, jolla olisi oikeus hänen puolestaan ottaa tiedoksianto vastaan. Jos tiedetään, että henkilöllä on Suomessa tiedossa oleva asuinpaikka ja voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksianto, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon ns. sijaistiedoksiantona. Tämä tapahtuu siten, että haastemies luovuttaa tiedoksiannettavat asiakirjat jollekin vastaanottajan kanssa samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle henkilölle. Jos vastaanottaja harjoittaa liikettä, asiakirjat voidaan luovuttaa myös jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. (Lappalainen 2001, 55.)

Haastemies voi pyytää virka-apua poliisiviranomaiselta, ellei hän tavoita ketään edellä mainituista henkilöistä. Tällöin haastemies toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat kyseisen paikkakunnan poliisiviranomaiselle ja lähettää tästä ilmoituksen postitse vastaanottajalle hänen osoitteeseen. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi. Ilmoitusta ei lähetetä kirjattuna kirjeenä, vaan tavallisena kirjelähetyksenä. Haastemiehen tulee merkitä ilmoitukseen lähettämispäivä sekä lähetyksen oikeudellinen merkitys. (Lappalainen 2001, 55.)

Sijaistiedoksianto ei edellytä, että vastaanottajalla olisi Suomessa vakinainen asuinpaikka. Riittää, että tiedetään osoite, jossa hän tiedoksiantotekohetkellä oleskelee. Sijaistiedoksiannon edellytetyksi asetettu oletama siitä, että vastaanottaja välttelee tiedoksianto, on voitava ratkaista ulkoisten olosuhteiden perusteella. Vastaanottajan myöhemmin esittämä näyttö siitä, ettei hänellä

todellisuudessa ollut välttelytarkoitusta, ei sinänsä tee toimitettua sijaistiedoksiantoa virheelliseksi. (Lappalainen 2001, 55–56.)

Sijaistiedoksiantomenettelytapaa voi käyttää vain haastemies. Haastemiehen tulee harkita ja ratkaista itse milloin sijaistiedoksiannon edellytykset täyttyvät. Tuomioistuimella on velvollisuus kontrolloida, että riittävät perusteet menettelyn käyttämiseen ovat olleet olemassa. (Lappalainen 2001, 56.)

Annettaessa tiedoksi kutsua, jossa asianosainen tai hänen legaalinen edustajansa velvoitetaan saapumaan tuomioistuimeen henkilökohtaisesti, sijaistiedoksiantoa ei voida käyttää. Siten ei myöskään todistajaa tai asiantuntijaa voida kutsua tuomioistuimeen sijaistiedoksianto tapaa käyttäen. (Lappalainen 2001, 56.)

Tavallisesti sijaistiedoksiantoa ei voida käyttää rikosprosessissa, kun haaste annetaan vastaajalle tiedoksi (Jokela 2008, 301.) Erityisestä syystä, esimerkiksi poliisin tavatessa etsintäkuulutetun henkilön ”tien päältä”, haasteen tiedoksianto voidaan toimittaa myös niin, että vastaajalle annetaan tiedoksi ainoastaan haaste ilman muita asiakirjoja. Samalla ilmoitetaan haasteen perusteena olevasta haastehakemuksesta syyteenalaista tekoa, rikosta ja syyttäjän vaatimusta koskevat kohdat. Tämän jälkeen haastehakemus ja asianomistajan ilmoittamat vaatimukset lähetetään vastaajalle postitse tavallisena kirjeenä niin hyvissä ajoin, että hänellä on riittävästi aikaa valmistella puolustustaan ennen asian käsittelyä oikeudessa. Jollei vastaajalla ole postiosoitetta, hänelle on haastamisen yhteydessä ilmoitettava, minkä tuomioistuimen kansliasta aineisto on saatavilla. (Jokela 2008, 300)

KKO:2006:69

S:n jätettyä vastaamatta postilokeroon jätettyihin yhteydenottopyyntöihin haastemies oli toimittanut haasteen tiedoksiannon sijaistiedoksiantomenettelyä käyttäen paikalliselle poliisiviranomaiselle. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:ssä säädetty sijaistiedoksianto on käytettävissä silloinkin, kun haastettava on ilmoittanut väestötietojärjestelmään osoitetiedokseen

vain postilokero-osoitteen. Edellytyksiä antaa haaste tiedoksi S:lle sijaistiedoksiannolla ei kuitenkaan ollut, koska olosuhteet olivat sellaiset, ettei haastemies ollut voinut perustellusti päätellä, että S vältteli haasteen tiedoksianto.

4.5 Asianosaisen ja syyttäjän toimesta toimitettu tiedoksianto

Asianosaisen pyynnöstä tuomioistuin voi uskoa tiedoksiannon toimittamisen myös asianosaiselle, mikäli siihen katsotaan olevan perusteltu syy (Vuorenpää 2009, 110). Tämä pätee myös rikosprosessissa tapahtuvaan tiedoksiantoon. Tällöin asetetaan määräpäivä sekä tiedoksiannon toimittamiselle että tiedoksiantotodistuksen palauttamiselle tuomioistuimeen. (Jokela 2008, 299)

Syyttäjä puolestaan huolehtii haasteen ja kutsujen tiedoksiantamisesta sellaisissa rikosasioissa, joissa tuomioistuin on määrännyt, että syyttäjä saa nostaa syytteen antamalla haasteen itse. Tiedoksiantamastaan haasteesta ja kutsusta syyttäjän on ilmoitettava viipymättä tuomioistuimelle. (Jokela 2008, 300)

4.6 Ilmoitustiedoksianto

Ilmoitustiedoksiannolla tarkoitetaan tapausta, jossa tiedoksiannettava määräys tai päätös on ilmoitettu tiedoksiannon vastaanottajalle tuomioistuimen kansliassa tai istunnossa. Tiedoksiannon vastaanottajan katsotaan tuolloin saaneen tiedon siitä. (OK 4/1734).

Tiedoksiannon ajankohta määräytyy siis sen mukaan, milloin määräys tai päätös on tuomioistuimen kansliassa ilmoitettu. Lainkohdassa tarkoitettulla tavalla ilmoitettua asiaa ei siten tarvitse antaa uudelleen tiedoksi. Tiedoksiannon vastaanottaja voi kuitenkin pyytää näitä asiakirjoja. Tällöin tuomioistuimen on viipymättä annettava tai toimitettava hänelle asiakirjat, johon määräys tai päätös sisältyy. (OK 4/1734, Virolainen 1991, 210.)

4.7 Kuulutustiedoksianto

Kantaja voi pyytää käräjäoikeudelta haasteen kuulutusta Virallisessa lehdessä tai tuomioistuin voi itse tiedustella kantajalta, kuulutetaanko haaste Virallisessa

lehdessä. Kuulutus tapahtuu, kun kantaja ei onnistu saamaan tietoa vastaajan tai hänen asiamiehensä osoitteesta ja asuinpaikasta. Tiedoksianto voidaan suorittaa kuuluttamalla tapauksissa, joissa vastaaja on luonnollinen henkilö tai kun kyseessä on yritys, joka ei enää harjoita liiketoimintaa. Alioikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan lisäksi, että kuulutustiedoksiantoa voidaan käyttää vain siinä tapauksessa, kun tuomioistuin on täysin varma siitä, ettei mitään muuta tiedoksiantotapaa voida käyttää (HE 16/1990).

Tuomioistuin toimittaa haasteen ja haastehakemuksen julkaistavaksi Virallisessa lehdessä. Tiedoksianto on tapahtunut, kun haaste ja haastehakemus on julkaistu. Haasteasiakirjat pidetään lisäksi nähtävillä tuomioistuimen kanslian ilmoitustaululla. Kantaja vastaa asian kuuluttamiskustannuksista. Kantajalla on oikeus vaatia haastehakemuksessa yksilöimiään käännättämiskuluja velalliselta. (Lindström 2001, 234–235.) Kuulutustiedoksiannon ilmoitushinnat hinnoitellaan palstamillimetreittäin. Mitä pidempi asiakirja on kuulutettavana, sen kalliimpi tiedoksianto on. Tällä hetkellä palstamillimetrin hinta on 1,50 euroa + arvonlisävero. Pienin laskutettava ilmoitushinta on kuitenkin 66 euroa + arvonlisävero. (Virallinen lehti)

Haastetta rikosasiassa ei saa antaa vastaajalle tiedoksi kuuluttamalla (Jokela 2008, 301.)

5 TIEDOKSIANTO ULKOMAILLE

Laista löytyy erikseen säännös ulkomaille tapahtuvasta tiedoksiannon toimittamisesta (Jokela 2002, 429.) Tiedoksiannon vastaanottaja oleskellessa ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, taikka sen tietoon saaminen voidaan kohtuullisin toimin selvittää, tuomioistuimien tulee OK 11:8:n säännöksen mukaan huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä ulkomaan viranomaiselle siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen valtion kanssa sovittu. Tuomioistuimen tulee mainita lähetekirjeessään se päivä, jolloin tiedoksianto on viimeistään toimitettava. (Lappalainen 2001, 53.)

KKO 2001:46

Käräjäoikeus oli riita-asiassa yrittänyt toimittaa haasteen tiedoksi vastaajille lähettämällä asiakirjat postitse saantitodistusta vastaan kantajan ilmoittamaan osoitteeseen Ruotsissa. Tiedoksiannon epäonnistuttua käräjäoikeus oli toimittanut tiedoksiannon kuuluttamalla ja sittemmin antanut vastaajia vastaan yksipuolisen tuomion. Korkein oikeus katsoi, että OK 11:8 säännöksen mukaista tiedoksiantotapaa on kuulutustiedoksiannon asemesta käytettävä paitsi silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajan osoite ulkomailla on tiedossa, myös silloin, kun hänen osoitteestaan ulkomailla voidaan kohtuullisin toimenpitein saada tieto.

Tiedoksiannossa ulkomaille on käytetty erilaisia menettelytapoja sen mukaan, missä valtiossa vastaanottaja oleskelee. Tiedoksianto toiseen Pohjoismaahan on suoritettu siten, että tuomioistuin on lähettänyt tiedoksi annettavat asiakirjat suoraan sille asianomaisen valtion viranomaiselle, joka on määrätty antamaan oikeusapua tiedoksiannon toimittamisessa. (Lappalainen 2001, 53.)

Tiedoksianto Pohjoismaiden ulkopuolisiin valtioihin, jotka ovat liittyneet 15.11.1965 solmittuun tiedoksiantoa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevaan Haagin sopimukseen, tuomioistuin on lähettänyt tiedoksiantopyynnön asiakirjoinaan oikeusministeriön välityksellä asianomaisen valtion määräämälle

keskusviranomaiselle. Muuhun kuin sopimusvaltioon asiakirjat on lähetetty ulkoministeriön välityksellä, jollei toisin ole säädetty tai sovittu. (Lappalainen 2001, 53.)

Nämä tiedoksiantojärjestelyt syrjäytyvät EU:n jäsenvaltiossa tapahtuvassa toisesta jäsenvaltiosta lähetetyn oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksiannossa 31.5.2001 lukien. Tuolloin tuli voimaan EU:n neuvoston asetus oikeudenkäyntiin ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Asetuksen mukaan kukin jäsenvaltio nimittää asiakirjoja lähettävän ja vastaanottavan viranomaisen tai yksi lähettävä ja yksi vastaanottava ns. keskusviranomaisen. (Lappalainen 2001, 53–54.) Suomessa vuoden 2002 alusta lukien käräjäoikeudet ovat toimineet suoraan lähettävinä sekä vastaanottavina viranomaisina ja oikeusministeriö toimii vain informaatiota ja neuvoa antavan keskusyksión roolissa. (Lappalainen 2001, 54.)

Lähettävä viranomaisen lähettää tiedoksiannettavat asiakirjat suoraan tiedoksiantovaltion vastaanottavalle viranomaiselle. Vastaanottavan viranomaisen tulee toimittaa tiedoksianto tai huolehdittava sen toimittamisesta vastaanottajalle. Tiedoksiantomenettelyssä tulee noudattaa vastaanottavan jäsenvaltion lakia taikka noudattaa lähettävän viranomaisen pyytämää menettelyä. Lähettävä viranomaisen ei voi kuitenkaan pyytää sellaista menettelytapaa, joka on vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännön vastaista. (Lappalainen 2001, 54.)

Asetus sallii postitiedoksiantomenettelytavan käytön ja mahdollistaa jäsenvaltion määrittellä edellytykset, joilla se hyväksyy alueellaan postitiedoksiannon. Asetus sallii myös yksityishenkilön, jonka etua oikeudenkäynti koskee, toimituttaa tiedoksiannon suoraan vastaanottavan jäsenvaltion tiedoksiantoviranomaisten tai muiden toimivaltaisten henkilöiden välityksellä. Jäsenvaltio voi kuitenkin ilmoittaa komissiolle, ettei se hyväksy alueellaan tällaista tiedoksiantomenettelyä. (Lappalainen 2001, 54.)

6 TIEDOKSIANNOT YHTÄ USEAMMILLE JA OIKEUSHENKILÖILLE

Usein juridinen asiakirja on luonteeltaan sellainen, että se annetaan tiedoksi useammalle kuin yhdelle oikeussubjektille. Tällaisissa tilanteissa pääsääntönä on ollut, että tiedoksiannot on toimitettu kullekin asianosaiselle erikseen. Kuitenkin poikkeuksen tekevät sellaiset riita-asiat, joissa on kaksi tai useampi asianosainen yhteisesti ajamassa asiaa, tällöin tiedoksianto voidaan toimittaa vain yhdelle heistä. Tämänkaltaisen menettelytapa edellyttää, että tiedoksiantoa ei asianosaisten suuren lukumäärän vuoksi voida vaikeuksista toimittaa kullekin erikseen. Tämän jälkeen on Virallisessa lehdessä julkaistava ilmoitus asiakirjan pääasiallisesta sisällöstä, tiedoksiannon saajasta ja asiakirjojen nähtävilläolosta samalla tavoin kuin kuulutustiedoksiannoissa. Tiedoksiannon ajankohtana pidetään sitä hetkeä, kun ilmoitus on julkaistu Virallisessa lehdessä. (Jokela 2002, 430.)

Jos tiedoksiannon vastaanottaja on valtio, tiedoksiannon tulee toimittaa lääninhallitukselle. Vaihtoestoisesti tiedoksianto voidaan myös toimittaa suoraan sille viranomaiselle, joka käyttää asiassa valtion puhevaltaa. Lääninhallituksen tulee siirtää tiedoksiannetut asiakirjat viran puolesta sille lääninhallitukselle, joka on asiassa toimivaltainen. Siten tiedoksianto voidaan pätevästi toimittaa mille tahansa lääninhallitukselle. (Jokela 2002, 431.)

Kun tiedoksianto on osoitettu kunnalle, on tiedoksiannon vastaanottaja kunnanjohtaja. Kunnan hallituksen puheenjohtajalle toimitetaan tiedoksianto siinä tapauksessa, jos kunnassa ei ole kunnanjohtajan virkaa. Vaihtoehtoisesti se voidaan myös toimittaa kunnallisen lautakunnan puheenjohtajalle, jolla on asiassa toimivalta. Jos kunta on erikseen asettanut tätä tarkoitusta varten henkilön, voidaan tiedoksianto toimittaa tälle kyseiselle henkilölle. (Jokela 2002, 431.)

Muiden oikeushenkilöiden osalta pääsääntö on, että tiedoksiannot toimitetaan jollekin niistä, joilla on oikeus edustaa tiedoksiannon vastaanottajaa. Lisäksi asianomaisissa laeissa on tarkempia erityissäännöksiä siitä, milloin tiedoksianto kyseiselle oikeushenkilölle katsotaan laillisesti toimitetuksi. (Jokela 2002, 431.)

Esimerkiksi osakeyhtiölain tiedoksiantoa koskevan 24 luvun 5 §:n 1 momentissa lausutaan, että *haaste ja muu tiedoksianto katsotaan toimitetuksi yhtiölle, kun se on annettu tiedoksi hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tai muulle henkilölle, jolla on yksin tai yhdessä toisen kanssa oikeus tämän lain nojalla edustaa yhtiötä.* (L623/2006.)

KKO 1987:78

Oy:lle tarkoitettu haaste oli annettu tiedoksi sen hallituksen entiselle jäsenelle sen jälkeen, kun hallituksen vaihtuminen oli ilmoitettu kaupparekisteriin, mutta ennen kuin siitä oli kuulutettu kaupparekisterilehdessä. Uusi hallitus ei ollut saanut tietoa haasteesta ja juttu ratkaistiin yhtiön jäätyä saapumatta oikeuteen. Huomioon ottaen kaupparekisterilain 26 §:n säännös hylättiin yhtiön tuomiovirhekantelu.

Kuolinpesälle osoitettu tiedoksiannon laillinen vastaanottaja on pesänselvittäjä. Jos kuolinpesässä ei ole erikseen nimettyä pesänselvittäjää, tiedoksianto toimitetaan pesän osakkaille. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös sellaiselle pesän osakkaalle, joka hoitaa pesän omaisuutta, vaikka kuolinpesä ei olisikaan pesän osakkaiden hallinnassa. Tiedoksianto on myös mahdollista toimittaa sille henkilölle, jolla on oikeus edustaa kuolinpesää ja joka käyttää puhevaltaa kuolinpesän puolesta. Tiedoksiannon vastaanottajan on viipymättä toimitettava jäljennös saamistaan asiakirjoista kullekin osakkaalle ja sille, jonka hallinnossa pesä on. (Jokela 2002, 431.)

Konkurssipesälle osoitettu tiedoksianto tulee toimittaa pesänhoitajalle. Tiedoksianto yrityssaneerausasioissa voidaan toimittaa myös selvittäjälle. (Jokela 2002, 431.)

7 TIEDOKSIANNON EPÄONNISTUMINEN JA VIRHEELLISYYS

Tiedoksiannon vastaanottajan kannalta on erityisen tärkeää, että tiedoksianto on toimitettu laillisesti ja oikein. Yleensä tiedoksiannettava asiakirja sisältää prosessitoimen tekemistä koskevan kehotuksen, jonka noudattamatta jättämisestä laiminlyöjää kohtaa on yleensä haitallinen seuraus. Täten vastaanottajalla on oikeus myös vaatia, että tiedoksianto on toimitettu lain mukaan soveltuvalla tavalla. (Lappalainen 2001, 60.)

Tiedoksiantomenettelyn lainmukaisuutta ei kuitenkaan normaalisti kontrolloida viran puolesta, vaan ainoastaan jos tiedoksiannon vastaanottaja huomauttaa tiedoksiantovirheestä. Tiedoksiantotapaa koskevat säännökset palvelevat vastaanottajan oikeusturvaa ja ovat häneen nähden dispositiivisia eli tahdonvaltaisia. Jos hän huomautusta tekemättä noudattaa tiedoksiannettua kehotusta, virheeseen ei kiinnitetä huomiota. Tiedoksiannon lainmukaisuutta kontrolloidaan siinä tapauksessa viran puolesta, jos vastaanottaja ei noudata kehotusta. (Lappalainen 2001, 60.)

Ennen vuoden 1993 alioikeusuudistusta riita-asiassa kanne jätettiin tutkimatta, jos haaste oli annettu tiedoksi vastaajalle lainvastaisesti taikka jos siitä tehtiin väite. Käräjäoikeudet hoitavat pääsääntöisesti nykyään kaikki tiedoksiannot, joten tiedoksiannon virheellinen toimittaminen ei saa aiheuttaa sitä, että kanne sillä perusteella jätettäisiin tutkimatta kantajan vahingoksi. Jos tällaisissa tapauksissa asianosainen jää tuomioistuimeen saapumatta tai ei anna häneltä pyydettyä kirjallista vastausta tai lausumaa, tuomioistuimen on huolehdittava uudesta tiedoksiantamisesta, jollei sitä virheen vähäisyyden vuoksi pidetä tarpeettomana. (Jokela 2002, 432.) Tällaisena vähäisenä virheenä voidaan pitää esimerkiksi sitä, kun tiedoksiannettavan asiakirjan tai liitteen jäljennös on ollut virheellinen vain joiltakin epäoleelliselta osin (Virolainen 1991, 201.)

Jos asianosainen katsoo saaneensa asiakirjan tiedoksi virheellisesti ja tekee siitä väitteen, tulee tuomioistuimen lykätä käsittelyä taikka asettaa uusi määräaika kirjallisen vastauksen tai lausuman antamiselle, jollei virheen katsota olevan niin vähäinen, että sitä pidetään tarpeettomana. (Jokela 2002, 432.)

Tuomioistuin voi poikkeuksellisesti ja erityisestä syystä antaa haasteen tiedoksiannon huolehtimisen kantajan itsensä tehtäväksi. Tällöin käräjäoikeus asettaa määräajan johon mennessä kantajan on toimitettava todistus haasteen tiedoksiannosta. Jos kantaja ei toimita kyseistä haasteen tiedoksiantotodistusta määräaikaan mennessä, asia jätetään pääsääntöisesti sillensä. Näin ei kuitenkaan menetellä silloin, kun vastaaja on väitettä tekemättä vastannut pääasiaan tai kun tuomioistuin on kantajan perustellusta pyynnöstä pidentänyt määräaikaa tai päättänyt itse huolehtia tiedoksiannosta. (Jokela 2002, 432–433.)

Asianosaisen laiminlyönti toimittaa määräajassa tuomioistuimelle todistus muun asiakirjan kuin haasteen tiedoksiannosta ei aiheuta asian sillensä jättämistä, vaan tuomioistuimen tulee tällöin ottaa tiedoksianto itse huolehdittavakseen. Tämä johtuu siitä, että oikeudenkäynnin edettyä haastamisvaihetta pidemmälle voi laiminlyöntiin syyllistyneen vastapuolella olla oikeus vaatia asiassa ratkaisua. (Jokela 2002, 433.)

8 MAHDOLLISET MUUTOKSET OIKEUDENKÄYMISKAAREN 11 LUVUSSA JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Perinteisten tiedoksiantotapojen lisäksi on tulossa oikeudenkäymiskaareen muutoksia, jotka sallivat muun muassa puhelimen välityksellä tapahtuvan tiedoksiannon. Hallituksen esitys 123/2009 lähtee siitä, että tiedoksiantoa koskevia säännöksiä oikeudenkäynnissä tarkistettaisiin, ja että tiedoksiantotapoja tulisi tehostaa. Tämä tarkoittanee sitä, että henkilökohtaisen haastemiestiedoksiannon käyttämistä vähennetään selkeästi ja sitä pidettäisiin toissijaisena keinona. Tavoitteeseen pyritäisiin puhelintiedoksiannon käyttöön ottamisella yleisenä tiedoksiantotapana kaikissa yleisissä tuomioistuimissa niin, että esimerkiksi haaste summaarisessa velkomusasiassa voitaisiin antaa tiedoksi puhelimitse. (HE 123/2009.)

Hallituksen esitys ottaa kantaa myös muihin uusiin tiedoksiantotapoihin, kuten telefaxin ja sähköpostin käyttöön tiedoksiannoissa. Myös asianosaisten itsensä asemaa tiedoksiannoissa vahvistettaisiin ja heidän velvollisuuttaan vaikuttaa tiedoksiannon onnistumiseen korostettaisiin. Haastemiestiedoksianto olisi selkeästi toissijainen. (HE 123/2009.)

Ehdotetut keinot eivät sinänsä helpota tiedoksiantoa vaikeissa tapauksissa. Esimerkiksi rikosasiassa haasteen tiedoksiantoa pakoilevan vastaajan tavoittaminen jäisi edelleen haastemiehen ja poliisin tehtäväksi. Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että nämä keinot keventäisivät tavanomaisia tiedoksiantotehtäviä, ja täten pystyttäisiin entistäkin paremmin keskittymään vaikeiden tapausten hoitamiseen. Tämä puolestaan edistäisi oikeudenkäyntien sujuvuutta ja joutuisuutta yleisemminkin. (HE 123/2009.)

Hallituksen esityksessä huomioidaan vastaanottajan oikeusturva, jonka tulee toteutua näissä uusissa menettelytavoissa. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluu, että asianosaisella on oikeus tulla kuulluksi. Sähköisten viestintävälineiden käytössä saattaa tulla tietoturvaan liittyviä ongelmia, jotka pitää huomioida. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka uudet

menettelytavat tulevat vaikuttamaan osapuolille aiheutuviin kustannuksiin. (HE 123/2009.)

8.1 Puhelintiedoksianto

Keskeisin uudistus oikeudenkäymiskaaren tiedoksianto koskevaan lukuun on kuitenkin puhelintiedoksianto, jota ehdotetaan otettavaksi käyttöön yleisenä tiedoksiantotapana. Tästä säädöksestä laadittaisiin uusi 3 b pykälä oikeudenkäymiskaaren 11 lukuun. Tämä uusi säännös tulisi koskemaan kaikkia yleisiä tuomioistuimia. (HE 123/2009.)

Hallituksen esityksessä todetaan, että puhelintiedoksianto ei varmuutensa kannalta eroa olennaisesti haastemiestiedoksiannosta. Tiedoksiannon vastaanottajaa saataisiin puhelimitse reaaliaikainen suullinen yhteys kuten haastemiestiedoksiannossakin. Vastaanottajan henkilöllisyys varmistettaisiin puhelimitse erilaisten kysymysten avulla. Puhelintiedoksiannon eduksi todetaan hallituksen esityksessä, että asiaa pystytään tällöin selittämään vapaamuotoisesti vastaanottajalle ja vastaanottaja voi esittää samalla mahdollisia askarruttavia kysymyksiä asiaa koskien, kun taas postitiedoksianto ei mahdollista tämänkaltaista informaation mahdollisuutta. Vastaanottaja saattaa olla esimerkiksi sellainen ylivelkaantunut henkilö, jonka kyky asioiden hallintaan on heikentynyt. (HE 123/2009.)

Ehdotus mahdollistaa kaikenlaisten asiakirjojen tiedoksi antamisen puhelimitse. Esimerkiksi puhelimitse voitaisiin antaa tiedoksi kutsu todistajille sakon uhkineen. On kuitenkin syytä erityisesti harkita, voitaisiinko puhelimitse antaa tiedoksi myös haaste ja siihen liittyvä haastehakemus. Haasteen tiedoksianto vastaajalle on merkittävin tiedoksianto oikeudenkäynnissä. Lisäksi jo haastehakemuksen laajuus ja laatu yleensä estäisi sen tiedoksiannon puhelimitse. Tämän vuoksi haastetta ei ehdotuksen mukaan yleensä voitaisi antaa tiedoksi puhelimitse. (HE 123/2009.)

Ehdotuksessa kuitenkin esitetään poikkeuksena haasteet summaarisissa asioissa, jotka ovat tietyn määräisiä. Nämä ovat kantajan riidattomaksi ilmoittamia

velkomusasioita, joissa on kyse lähinnä ulosottoperusteen hankkimisesta täytäntöönpanoa varten. Jos vastaaja ei vastaa kanteeseen, asia päättyy yksipuoliseen tuomioon, minkä jälkeenkin vastaajalla on mahdollisuus hakea takaisinsaantia. Sisällöltään summaaristen asioiden haastehakemukset ovat yleensä varsin suppeita ja yksinkertaisia. Ehdotuksessa todetaan, että summaaristen velkomusasioiden saaminen puhelintiedoksiannon piiriin on tärkeää esityksen tavoitteiden kannalta. (HE 123/2009.)

On selvää, että puhelintiedoksianto ei tule kyseeseen kaikissa tilanteissa. Lakiin säädettäisiin tietyt edellytykset, joiden perusteella tapauskohtaisesti harkittaisiin, voidaanko asiakirja antaa tiedoksi puhelimitse. Puhelintiedoksiannon soveltuvuutta harkittaisiin asiakirjan laajuuden ja laatuun nähden. Tämän lisäksi puhelimitse toimitettu tiedoksianto edellyttäisi yleensä vastaanottajan suostumusta. Tiedoksiannon toimittajalle ei myöskään saisi jäädä epäilystä siitä, onko vastaanottaja tosiasiassa saanut tiedon ja ymmärtänyt sen. Jos edellytykset täyttyvät, puhelintiedoksiantoa voitaisiin käyttää ensisijaisena tiedoksiantotapana yrittämättä ensin todisteellista postitiedoksiantoa. (HE 123/2009.)

Käytännössä puhelintiedoksianto toimitettaisiin siten, että vastaanottajalle kerrotaisiin hänen kannaltaan asiakirjan merkityksellinen ja oleellinen sisältö. Tämän lisäksi asiakirja lähetettäisiin vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa osoitteeseen joko postitse taikka sähköisesti. Tällä tavalla pyritäisiin varmistamaan vastaanottajan oikeusturva. Vastaanottajan ei siis tarvitse enää palauttaa tätä vahvistusta takaisin käräjäoikeudelle kuten normaalissa postitiedoksiannossa tehtäisiin. Ehdotuksessa todetaan myös, että vahvistus tiedoksiannosta pitää lähettää myös tiedoksiantotavan kansainvälisen hyväksyttävyyden kannalta. Perusteena tälle on se, että riidattomia saatavia koskevat Euroopan yhteisön asetukset eivät tunne pelkkää puhelintiedoksiantoa (*Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 805/2004 riitauttamattomia vaatimuksia koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen käyttöönotosta, 13 ja 14 artikla; asetukset N:o 1896/2006 eurooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönotosta, 13 ja 14 artikla*). Kirjallisesta tai

sähköisestä vahvistuksesta voidaan luopua vain siinä tapauksessa, että sen katsotaan olevan ilmeisen tarpeeton. (HE 123/2009.)

Puhelintiedoksiannon toimittaisi virkavastuullaan kärjäoikeuden haastemies tai asianomaisen tuomioistuimen virkamies, esimerkiksi kärjäsihteeri. Siten esimerkiksi summaarisen velkomusasian haasteen voisi antaa puhelimitse tiedoksi joko haastemies tai asian kirjaava ja haasteen antava henkilö itse. Työnjako voitaisiin järjestää kärjäoikeuksissa tavalla, joka on käytännössä mahdollisimman toimiva. (HE 123/2009.)

8.2 Sähköinen tiedoksianto

Myös muita viestintävälineitä ehdotetaan otettavaksi käyttöön tiedoksiantomenettelyssä, eli sähköpostin ja telefaksin käyttöä ryhdyttäisiin käyttämään puhelimen ohessa. Sähköisen tiedoksiannon merkittävä laajentaminen nykyisestä on kuitenkin käytännössä vaikeaa. Sähköinen asiointi toimii esimerkiksi summaarisissa asioissa hyvin kantajan ja kärjäoikeuden välisessä tiedonkulussa, mutta haasteen sähköinen tiedoksianto vastaajalle on selvästi vaikeampaa, koska vastaajilla ei välttämättä ole sellaisia sähköisiä välineitä käytössään joita haasteen vastaanottamiseen tarvittaisiin tai niistä ei välttämättä kärjäoikeudella ole tietoa. (HE 123/2009.)

Esitys lähtee siitä, että oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 pykälään laadittaisiin oma säännöksensä sähköisestä tiedoksiantotavasta. Tämä säännös oikeuttaa todisteellisen tiedoksiantamisen sähköisesti, joka muuten olisi annettu tiedoksi palautettavan vastaanottotodistuksen avulla. Sähköisenä tiedoksiantotapana tarkoitetaan tässä lähinnä sähköpostia taikka telefaksia. Vastaanottaja voisi vastaavasti palauttaa täyttämänsä vastaanottotodistuksen sähköisessä muodossa, esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona. Vastaanottajan oikeusturvan kannalta asiakirjojen ja vastaanottotodistuksen lähettäminen sähköisesti ei juuri eroa niiden lähettämisestä postitse. Myös sähköposti voidaan lähettää tietoturvalisella tavalla. (HE 123/2009.)

Esityksessä todetaan, että sähköisen tiedoksiannon käytölle asetettaisiin tiettyjä reunaehdoja. Yksi keskeisimmistä reunaehdoista koskee tapaa, jolla vastaanottaja haluaa vastaanottaa tiedoksiannettavan asiakirjan. Tiedoksiannettava asiakirja tulee lähettää vastaanottajan ilmoittamalla tavalla. Eli asiakirja lähetetään siihen sähköpostiosoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut käräjäoikeudelle. Siten asiakirjoja ei voida lähettää muuhun tiedossa olevaan tai selville saatuun sähköiseen osoitteeseen. Tiedoksianto ei siis olisi laillisesti toimitettu, jos esimerkiksi summaarisen asian haaste lähetetään johonkin sähköpostiosoitteeseen ilman, että vastaanottaja on itse ilmoittanut sen käyttökelpoisuudesta. Pitää huomioida tämänkaltaisissa seikoissa, että sähköpostiosoite saattaa olla työntekijöiden tai asukkaiden yhteiskäytössä. Rajoitus vähentää tiedoksiantotavan käyttökelpoisuutta, koska vastaajaan on ensin otettava yhteyttä suostumuksen saamiseksi osoitteen käyttämiseen. (HE 123/2009.)

8.3 Haastetiedoksiannon toissijaisuuden korostaminen

Haastemiestiedoksiannon toissijaisuuden korostaminen on yksi hallituksen esityksen oleellisimmista tavoitteista puhelintiedoksiannon ohella. Tämä käytännössä toteutettaisiin siten, että haastemiestiedoksiannon edellytyksiä oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 pykälässä tiukennettaisiin. Tiedoksianto saanti- tai vastaanottotodistusta vastaan, joko kirjeitse tai sähköisenä viestinä, säilyisi ensisijaisena tiedoksiantotapana, jonka rinnalla käytettäisiin puhelintiedoksiantoa, mikäli tämän erityisedellytykset täyttyvät. Puhelintiedoksiantoa tulisikin käyttää varsin laajasti uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. (HE 123/2009.)

Kun tuomioistuin on ensin yrittänyt antaa asiakirjan tiedoksi vastaanottajalle postitse vastaanotto- tai saantitodistuksen avulla ja sähköinen tiedoksiantokin on epäonnistunut, voidaan käyttää viimeisenä vaihtoehtona haastemiestiedoksiantoa. Menettelytapana suoran haastemiestiedoksiannon käytön kynnystä nostettaisiin oleellisesti. Nykyisen säännöksen mukaan haastemiestiedoksianto voidaan toimittaa, jos voidaan pitää todennäköisenä, ettei tiedoksiantoa saada muulla tavoin toimitetuksi. Ehdotuksen mukaan muun tiedoksiantotavan epäonnistumisen pitäisi olla ilmeistä. Haastemiestiedoksiantoon voitaisiin siirtyä suoraan myös, jos siihen on muu painava syy, esimerkiksi tilanteen kiireellisyys. (HE 123/2009.)

8.4 Asianosaisten asema tiedoksiannoissa

Voimassa olevan lain mukaan tiedoksiantaminen ja sen huolehtiminen kuuluu käräjäoikeudelle. Viran puolesta tapahtuvaan tiedoksiantoon siirryttiin vuoden 1993 siviiliprosessiuudistuksen yhteydessä, jolloin muutosta perusteltiin tiedoksiannon nopeudella ja varmuudella sekä asianosaisille aiheutuvan työn vähentymisellä. Uudistuksen katsottiin parantavan kansalaisten oikeusturvaa ja lisäävän heidän tasavertaisuuttaan. Nyt 17 vuotta myöhemmin on tultu siihen aatokseen, että tuomioistuinten työmäärää ja kustannuksia pystytään vähentämään, jos tiedoksianto voitaisiin nykyistä laajemmin antaa asianosaisten itsensä tehtäväksi, erityisesti summaarisissa velkomusasioissa. (HE 123/2009.)

Hallituksen esityksessä kuitenkin todetaan, että tällä hetkellä ei olisi perusteita merkittävässä määrin siirtää tiedoksiantamista asianosaisten tehtäväksi, koska vuoden 1993 uudistuksen perustelut ovat edelleen ajankohtaisia. Merkittävin ongelma on muutoksesta aiheutuvat kustannukset velalliselle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tiedoksiantojen siirtäminen velkojille lisäisi perintäkuluja, jotka peritään velallisilta. Haasteiden laajamittaista tiedoksiantoa velkojen toimesta haittaisi myös se, että tiedoksianto voidaan toimittaa vasta sen jälkeen, kun käräjäoikeus on antanut haasteen. Järjestelmä aiheuttaisi edestakaista asiakirjaliikennettä velkojen ja käräjäoikeuksien välillä. (HE 123/2009.)

Mahdollisuutta antaa tiedoksiannosta huolehtiminen asianosaiselle tulisi kuitenkin käyttää nykyistä useammin. Tässä tarkoituksessa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 2 §:ssä asetettua kynnystä laskettaisiin. Ehdotuksen mukaan tuomioistuin voisi asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksiannosta huolehtimisen asianosaiselle, jos tuomioistuin katsoo siihen olevan aihetta. Mahdollisuutta voitaisiin käyttää esimerkiksi kiireellisessä tilanteessa. Tapaukset olisivat kuitenkin edelleen poikkeuksellisia, ja tavanomaisissa tilanteissa tiedoksiannosta huolehtisi edelleen tuomioistuin. (HE 123/2009.)

Mahdollisuus antaa tiedoksiannosta huolehtiminen asianosaiselle on jäänyt lähes kuolleeksi kirjaimeksi myös sen vuoksi, että ainoa asianosaisen käytettävissä oleva tiedoksiantotapa on nykyisin haastemiestiedoksianto. Tämä ei tuo suurta

lisäarvoa verrattuna siihen, että asianosainen pyytää tuomioistuinta antamaan tiedoksiannon toimittamisen suoraan haastemiehelle. Asianosaisen tulisikin voida käyttää myös muuta tiedoksiantotapaa. Toisaalta tiedoksiantotavan tulee olla varma ja todisteellinen. Tiedoksiantotavan tulisi myös sisältää etuja verrattuna siihen, että tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta. (HE 123/2009.)

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 4 § säädettäisiin uusi 3 momentti, jossa asianosaisen asiamiehelle annettaisiin oikeus antaa haasteen tai muun asiakirjan tiedoksi vastaanottajalle henkilökohtaisesti. Käytännössä se toimisi siten, että asianosaisen asiamies toimittaisi tällöin asiakirjan vastaanottajalle ja hankkisi tältä vastaanottotodistuksen, sen sijaan että asiakirjat lähetettäisiin vastaanottajalle postitse tai sähköisesti. Vastaanottajan oikeusturvan vuoksi mahdollisuus olisi rajattu. Tiedoksiannon voisi toimittaa vain asianosaista kyseisessä asiassa edustava asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, jotka ovat valvonnan alaisia. Tällä tavoin ei voitaisi antaa tiedoksi haastetta rikosasiassa. Tiedoksianto edellyttäisi aina, että vastaanottaja itse allekirjoittaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta. Asiamies ei siten voisi antaa asiakirjaa tiedoksi haastemiehen tapaan ilman vastaanottajan suostumusta. Tämäkään tiedoksiantotapa tuskin tulisi laajamittaiseen käyttöön, mutta se olisi yksi vaihtoehto kokonaisuuden osana. (HE 123/2009.)

Lisäksi 11 luvun 16 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös haaste voitaisiin antaa tiedoksi ilman valtakirjaa asianajajalle tai julkiselle oikeusavustajalle, kun tämä ilmoittaa valtuudestaan ottaa haaste vastaan. (HE 123/2009.)

Tapauksissa, joissa tiedoksiannosta huolehtii nykyiseen tapaan käräjäoikeus virkansa puolesta, niin asianosaisten ja erityisesti summaaristen asioiden kantajien pitäisi aktiivisesti myötävaikuttaa tiedoksiantojen onnistumiseen, koska haasteen tiedoksianto toimitetaan kantajan intressissä. Tämä tarkoittaisi sitä, että ehdotettavan puhelintiedoksiannon onnistumiseksi asianosaisten pitäisi ilmoittaa tarvittavat käytössä olevat puhelinnumerot tuomioistuimelle. Lisäksi asianosaisten olisi pidettävä tarpeelliset yhteystiedot ajan tasalla oikeudenkäynnin aikana.

Näistä asianosaisten velvollisuuksista säädettäisiin oikeudenkäymiskaareen ja rikosoikeudenkäyntilakiin otettavissa säännöksissä. (HE 123/2009.)

8.5 Taloudelliset vaikutukset

Hallituksen esityksessä ehdotetut tiedoksiantotavat toteutuessaan keventäisivät tiedoksiantoja oikeudenkäynneissä. Ehdotetuista muutoksista merkittävimmän vaikutuksen käräjäoikeuden kannalta tekisi puhelintiedoksiannon käyttöönotto.. Puhelintiedoksiannon käyttöönotto sitoo kylläkin työvoimaa ja on todisteellista postitiedoksianto työläämpi tiedoksiantotapa, mutta kuitenkin haastemiestiedoksianto kevyempi, koska tiedoksiannon vastaanottajan henkilökohtainen tapaaminen jää pois. Erityisesti haastemiesten matkustamisen vähentymisellä katsotaan olevan suurta merkitystä, kun tuomiopiirit suurentuvat käräjäoikeusverkoston uudistuksessa. (HE 123/2009.)

Muut ehdotukset keventäisivät myös osaltaan tiedoksiantoja. Monessa tapauksessa tiedoksianto voitaisiin toimittaa sähköisenä viestinä, lähinnä sähköpostitse. Suoraan haastemiestiedoksiantoon turvauduttaisiin nykyistä harvemmin. Asianosaisten myötävaikutusvelvollisuuden korostaminen helpottaisi tiedoksiantoja tuomioistuimissa. Mahdollisuutta antaa tiedoksiannosta huolehtiminen asianosaiselle käytettäisiin nykyistä useammin, joskin edelleen vain poikkeustapauksissa. (HE 123/2009.)

8.6 Vaikutukset viranomaistentoimintaan

Hallituksen esityksessä todetaan, että nyt ehdotetut uudet tiedoksiantotavat monipuolistaisivat ja keventäisivät tuomioistuinten käytettävissä olevia tiedoksiantotapoja. Puhelintiedoksianto tulisi otettavaksi käyttöön kaikissa käräjäoikeuksissa. Erityisesti henkilökohtaisen haastemiestiedoksiannon käyttö vähenisi summaarisissa asioissa. Säännösehdotukset on laadittu siten joustaviksi, että jokainen käräjäoikeus voi itsenäisesti harkita ja ottaa käyttöön sellaiset uudet ehdotetut tavat, mitkä kukin virasto katsoo toimivammaksi ratkaisuksi. (HE 123/2009.)

8.7 Asianosaisten oikeusturvan takaaminen

Perustuslaki takaa jokaiselle kansalaiselle oikeuden saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä sekä takaa oikeuden tulla kuulluksi. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on turvattu myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimuksen) 6 artiklassa, samoin kuin Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklassa. (HE 123/2009.)

Nyt esitetyt muutokset oikeudenkäymiskaaressa pyrkivät tehostamaan oikeudenkäyntiä ja täten sujuvoittavat ja nopeuttavat asioiden käsittelyä käräjäoikeudessa. Näin toteutuessaan uudet tiedoksiantotavat osaltaan turvaisivat asianosaisten oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. (HE 123/2009.)

Puhelintiedoksiannon soveltamisalaa ja edellytyksiä rajataan tarkoin laissa. Esimerkiksi puhelintiedoksianto menettelytapaa ei voida käyttää haastetta tiedoksiannettaessa vastaajalle. Poikkeuksen tekisivät kuitenkin kantajan mukaan selvät ja riidattomat velkomusasiat, joissa haasteenkin voisi antaa tiedoksi puhelimitse. Lisäksi puhelintiedoksiantomenettelyssä edellytettäisiin muun muassa vastaanottajan suostumusta ja sitä, että vastaanottaja epäilyksettä saa puhelimitse tiedon asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen. Vastaanottajalle ilmoitettaisiin puhelimitse asiakirjasta kaikki tarpeelliset seikat, ja lisäksi asiakirja ja tiedoksiantotodistus lähetettäisiin vastaanottajan ilmoittamaan osoitteeseen. Ehdotettu todisteellinen sähköinen tiedoksianto voitaisiin toimittaa vain vastaanottajan itsensä ilmoittamalla tavalla. (HE 123/2009.)

Perustuslain 124 § koskee julkisen hallintotehtävän delegointia muulle henkilölle kuin viranomaiselle. Asiamiehen toimittama tiedoksianto ei katsottaisi tässä tapauksessa varsinaiseksi julkiseksi hallintotehtäväksi, koska asianosaisten asiamies vain toimittaa vastaanottajalle tiedoksiannettavat asiakirjat sen sijaan, että ne lähetettäisiin postitse. Tiedoksianto asiamiehen välityksenä katsottaisiin tässä tapauksessa tarkoituksenmukaiseksi eikä se vaaranna perusoikeuksia,

oikeusturvaa taikka muita hyvän hallinnon vaateita. Näin ollen ehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Tiedoksiannon hoitaminen asianosaisen asiamiehen välityksellä edellyttää, että sekä kyseinen asiamies että tiedoksiannon vastaanottaja antavat tähän suostumuksensa. Lisäksi asiamiehen tulee olla Suomen Asianajajaliiton hyväksymä jäsen, taikka hänen tulee olla julkinen oikeusavustaja, jotka ovat näin ollen valvonnan alaisia. (HE 123/2009.)

9 LOPUKSI

Katson, että tiedoksiantomenettelyn tehostaminen Hallituksen esityksen 123/2009 mukaisesti on perusteltua ja jokseenkin tarkoituksenmukaista. Kuitenkin näen muutaman seikan, jotka jää mietityttämään käytännön työn kannalta.

On totta, että tiedoksiantomenettelyn tehostaminen esimerkiksi puhelintiedoksiannon avulla vapauttaisi haastemiesten resursseja haastavimpien tiedoksiantojen suorittamiseen ja näin edistäisi osaltaan oikeudenkäyntien sujuvuutta ja joustavuutta. On kuitenkin huomattava, että haastavia tiedoksiantotehtäviä ei kuitenkaan ehkä ole niin paljon, että sitä voitaisiin pitää tässä kohtaa niin merkittävänä syynä. Varsinkin pienimmissä kaupungeissa ei varmasti koeta tämänkaltaisia ongelmia niin suuressa määrin. Pienissä kaupungeissa on pienet piirit ja haastemies tuntee ja tietää hyvin paikat mistä ”vakioasiakkaat” saa kiinni, joten vaikeita tiedoksiantotehtäviä on verrattain vähän.

Jos puhelintiedoksianto menettelytapana tehostaisi ja keventäisi tiedoksiantoja niin se voi myös pahimmassa tapauksessa kuormittavat käräjäoikeuden kansliahenkilökunnan työmäärää. Käräjäoikeuden tiedossa olevat puhelinnumerot eivät välttämättä ole ajantasaisia ja henkilön oikeustoimikelpoisuuden varmistamiseen voi viedä aikaa. Tämän lisäksi kansliahenkilökunta lähettää kyseiselle henkilölle vielä vahvistuksen samasta asiasta. Eli nykyiseen käytäntöön verratessa puhelintiedoksianto voi pahimmassa tapauksessa kaksinkertaistaa kansliahenkilökunnan työmäärää.

Jotta puhelintiedoksiantomenettelyllä saavutettaisiin tavoiteltu hyöty, täytyisi se ottaa varsin laajasti ja tehokkaasti käyttöön. Tämä saattaa koitua ongelmaksi käräjäoikeuksissa, koska julkiset organisaatiot ovat varsin hitaita ja kankeita syttymään muutoksille ja ne edellyttävät täyttä toimintavarmuutta asianosaisten oikeusturvan säilyvyyden vuoksi.

Esityksessä todettiin, että tiedoksiannot toimitetaan lähinnä kantajien intressistä ja näin ollen kantajien tulee huolehtia, että käräjäoikeudella on ajantasaiset

yhteystiedot saatavilla haastehakemuksessa. Tässä on huomattava seikka, että kantajat joutuvat turvautumaan lähinnä julkisiin rekistereihin yhteystietoja selvittäessään. Käräjäoikeuden kansliahenkilökunnalla on käytössään erilaisia rekistereitä ja tarvittaessa he saavat myös selville yhteystietoja, jotka asianomaiset ovat suojanneet ulkopuolisilta. Yksityiset kantajat eivät suojattuja tietoja saa käyttöönsä. Vaikka kantaja olisikin ilmoittanut vastaajan yhteystiedot, saattaa käräjäoikeus joutua nämä kuitenkin tarkistamaan. Näin ollen tavoiteltu hyöty jää hyvin vähäiseksi, taikka sitä ei saavuteta lainkaan.

Sähköisesti toimitettavissa tiedoksiantotavoissa saattavat koitua ongelmaksi tietoturvakysymykset. Ohjelmistojen ja laitteiden käyttö voi tuottaa ongelmia kansliahenkilökunnalle. Tietoturvauhkia syntyy silloin, kun käyttäjä ei tunne laitteistonsa käyttömenetelmää, käyttöjärjestelmän toimintaa, ohjelmaa tai ohjelmistoa, jolloin mahdolliset virhetoiminnot lisäävät tietoturvauhkien riskien todennäköisyyttä. Myös fyysisen ympäristön ongelmat, kuten sähkökatkot, tulipalot ja vesivahingot on otettava riskitarkasteluissa huomioon.

Nähtäväksi jää kuinka käytännössä uudistukset tulevat vaikuttamaan ja toimimaan käytännön elämässä. Tämän työn ollessa lähes valmis ei laki esitystä ollut vielä hyväksytty eduskunnassa, mutta todennäköisyys on erittäin suuri, että lakiesitys menee läpi ja uudistukset ovat pian tätä päivää käräjäoikeuksissa.

LÄHDELUETTELO

HE 16/1990. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren sekä eräiden muiden lakien tiedoksiantoa riita-asioissa koskevien säännösten muuttamisesta.

HE 123/2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetuin lain muuttamisesta. 23.9.2009.

Jokela, Antti 2005. Oikeudenkäynnin perusteet. Oikeudenkäynti I. 2. uudistettu painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

Jokela, Antti 2002. Oikeudenkäynti II. Helsinki. Talentum Media Oy.

Jokela, Antti 2008. Rikosprosessi. 4. uudistettu painos. Helsinki. Talentum Media Oy.

KKO 1987:78. Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. [online]. [viitattu 12.4.2010]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1987/19870078>](http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1987/19870078)

KKO 2001:46. Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. [online]. [viitattu 9.2.2010]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2001/20010046>](http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2001/20010046)

KKO 2006:69. Korkeimman oikeuden ennakkopäätökset. [online]. [viitattu 12.4.2010]. Saatavilla [www-muodossa: <URL: http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060069>](http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2006/20060069)

L39/1889. Rikoslaki. 19.12.1889.

L505/1986. Haastemieslaki. 27.6.1986.

L731/1999. Suomen perustuslaki. 1999.

L623/2006. Osakeyhtiölaki. 21.7.2006.

Lappalainen, Juha 2001. Siviiliprosessioikeus II. Helsinki. Talentum Media Oy.

Lindström, Jyrki 2005. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki. Talentum Media Oy.

Oikeuskanslerin päätös (Dnro OKV/13/21/2008). Oikeuskanslerinvirasto. Valtionneuvoston oikeuskanslerin tietokanta. [online]. [viitattu 12.4.2010]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.okv.fi/43/13_12.2008.pdf>

OK4/1734. Oikeudenkäymiskaari. 1.1.1734.

Seppälä, Seppo 2009. Tiedoksiantokäsikirja. Oikeusministeriö. Helsinki.

Virallinen lehti 2010. Ilmoitukset. [online]. [viitattu 16.5.2010]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.virallinenlehti.fi/ilmoitukset/>>

Virolainen, Jyrki 1991. Alioikeusuudistus I. Käräjäoikeus ja siviiliprosessin muutokset. Sarja B. Rovaniemi. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja.

Vuorenpää, Mikko 2009. Prosessioikeuden perusteet. Prosessioikeuden yleisiä lähtökohtia sekä menettely käräjäoikeuden tuomioon asti. Helsinki. Talentum MediaOy.

LIITE 1

SATAKUNNAN KÄRÄJÄOIKEUS		TIEDOKSIANTOTODISTUS		1
Tullipuominkatu 5 28100 Pori		23.2.2010	E 10/2141	
Kantaja				
Vastaaja				
Asia	Velkasuhteeseen perustuva saatava			
Vireille	22.2.2010	Viite: 11088183/12		
Yllä mainittuun asiaan liittyvä asiakirja liitteineen on annettu tiedoksi				
<hr/>				
<hr/>				
Tiedoksiannon vastaanottajalle on samalla annettu jäljennökset asiakirjoista.				
Tiedoksiantoaika ja -paikka				
<hr/>				
Tiedoksiannon toimittajan allekirjoitus				
<hr/>				

2

Virka-asema, nimen selvennys ja puhelinno

Ilmoitus sijaistiedoksiannosta on annettu postin kuljetettavaksi (pvm):

Syy sijaistiedoksiannon käyttämiseen

Viimeinen tiedoksiantopäivä: 23.03.2010

LIITE 2

SATAKUNNAN KÄRÄJÄOIKEUS

PL 154
28101 PORI
Puhelin 010 364 6711 Fax 010 364 6712

TODISTUS

29.4.2010

Asiano:
R 10/882

Asia

HUUMAUSAINERIKOS

TODISTUS TIEDOKSIANNON VASTAANOTTAMISESTA

Olen saanut tiedoksi yllä mainittuun asiaan liittyvän asiakirjan liitteineen.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Allekirjoittajan asema yhteisössä tai muussa yhteisössä

KEHOTUS

Käräjäoikeus kehottaa Teitä täyttämään ylläolevan todistuksen ja palauttamaan sen **07.05.2010** mennessä käräjäoikeuden kansliaan oheisessa kirjekuoreessa. Käräjäoikeus on maksanut postimaksun puolestanne. Vastaanottotodistus on palautettava vastauksestanne riippumatta.

Jos ette palauta todistusta, tiedoksiannossa joudutaan käyttämään jotain muuta tapaa, esimerkiksi haastemiehen toimittamaa tiedoksiantoa.